

GONDOLATOK A NEMZETKÖZI VÁNDORLÁS ÉS A TUDÁSÁRAMLÁS LOGISZTIKAI ÉRTELMEZÉSÉRŐL

Gál József

Szegedi Tudományegyetem Mezőgazdasági Főiskolai Kar
6800 Hódmezővásárhely, Andrassy út 15.
gal@mfk.u-szeged.hu

ABSTRACT – Some Ideas about Logistics Explanation of International Migration of People and Knowledge

I try to analyze parallelism of international people's and knowledge flow. Are they going together or separately? According to traditional definition of logistics it is transport of goods and information. I extend it sociological aspects and other non economical elements. I write why people leave their homes and try to find new place for a new life? They transport knowledge or not. Which requirements can be mentioned by governments and which are the real motivations. I survey new political situation in Europe and migration, furthermore logistic aspects of them.

Kulcsszavak: logisztika, migráció, tudásáramlás

Keywords: logistics, migration, flow of knowledge

BEVEZETÉS

A logisztika elméletének tárgyalása során túlnyomórészt az áruk keletkezési helyéről felhasználási helyére eljuttatásával foglalkozunk. Napjainkban azonban egyre nagyobb szerepet kap a hozzájuk kapcsolódó információk továbbítása, továbbá azon személyek szervezett vagy spontán áramlása, melyek súlypontokat helyeznek át az egyes országok, régiók között. Korunk óriási kihívása a térségek szívó és taszító erejének kompenzálása, ezáltal a hozzá kapcsolódó indokolatlan, sok esetben szociális lakóhely, sőt ország változtatás.

Hipotézisként fogalmazom meg, hogy egyes logisztikai folyamatoknak vannak társadalom- és gazdaságszociológiai indítékai. A migráció azonban nem jelent feltétlenül tudástraszportot.

ANYAG ÉS MÓDSZER

Vizsgálatom során azt az eszmefuttatást igyekszem végigvinni, hogy a társadalmi ösztudás a régiójukat, illetve az országukat elhagyókkal együtt nem mindig a kívánt irányba változik, a tudásáramlás befogadó által kívánt formában szelektálva jellemzően nem valósul meg. A híradásokat megismerve inkább azt tapasztaljuk, hogy a végletek áramlásának vagyunk tanúi, melyre tipikus példák a 2006. novemberében tömegesen Malmö-be utazó, reményekkel teli és szerény képzettséggel bíró, idegen nyelv ismeret nélküli, lehetőségeiket reálisan felmérni nem tudó elkeseredett emberek. (Pethő 2006) A másik végletet az orvosok képezik, akik magas szakmai-képzettségi szintet visznek át egy másik országba, ezzel megvalósítva a tudás és információ logisztikai továbbítását.

1. kép: Nincs munka a világvégén
(<http://www.origo.hu/itthon/20061121ahanaskogi.html?pldx=2>)

EREDMÉNYEK

A szakirodalom tükrében néhány gondolatra rá kell irányítani a figyelmet. A földrajzi vagy területi mobilitás és a vándorlás közeli fogalmak. A mobilitás a társadalmi szerkezetnek a dinamikáját, a vándorlás pedig a lakosság városok és falvak, települések közötti megoszlásának dinamikáját jelenti. A vándorlást nemcsak demográfiai, hanem szociológiai szempontból is vizsgálják. (Vámosi Z.: Vándorlás migráció)

A migrációs trendek irányultságukban nem sokat változtak, ellenben ugyanez nem mondható el mértékükről. A szabadság érzése sok embert mozgat meg, ezzel jelentős logisztikai feladatot gerjesztve. A fejlett országokban, főleg Európában a Schengeni Egyezmény hatására megnőtt a nemzetközi vándorlás jelentősége a belső vándorlással szemben, hiszen az egyezményt aláíró tagországok belső határain gyakorlatilag nincs ellenőrzés, viszont annál nagyobb határellenőrzési követelményeknek kell eleget tenniük azon országoknak, amelyek külső határokkal rendelkeznek. A folyamatokat árutonnan kilométerrel vagy utaskilométerrel jellemezve jelentős növekedést tapasztalunk. Megfogalmazhatjuk a szállítás nemzetköziesedésének növekvő trendjét, amelyre a fuvarozási módok is igyekeznek gyors, üzleti alapú megoldásokat adni. A könnyű, és elérhető áru eljutás új rétegek számára is – gyakran csalóka – ígéretet, perspektívát kínál. A célországokban is kialakul egyfajta félelem az EU új tagfelvételeinek következményeivel szemben, vagyis hogy 4-5 millió ember kelhet útra nyugat felé. Erre vonatkozó korábbi adatok inkább alátámasztanak, mint megcáfolnak. 2000-ben végzett felmérés szerint a legtöbben (3 millió fő) Németországot, (600 ezren) Ausztriát, (213 ezren) Nagy-Britanniát, (188 ezren) Olaszországot és (150 ezren) Svédországot választanák. A migráció forrásait tekintve Lengyelország (1.64 millió fővel), Csehország (970 ezer), Magyarország (731 ezer) és Szlovákia (730 ezer fővel) következik. Nézzük meg ennek mások oldalát, a bevándorlás irányát is. Az elmúlt évtizedekben a hazai népesség megtartásának vagy a népesség fogyásának lassítása a környező országok magyarságának helyzetétől függött. Az adatok szerint az arányok fokozatosan romlanak. Például 2000. év végén közel 80 ezer külföldi vándorolt be Magyarországra, ennek harmada Romániából és csaknem tízezer Jugoszláviából érkezett. A többiek nagyrészt tranzitországnak tekintik hazánkat. (Vámosi, 2001)

Érdeemes azon is elgondolkozni, hogy egy ország személymozgási-logisztikai szempontból forrás, elosztó vagy cél ország, mitől függ? Megítélésem szerint nagymértékben függ az ott élő emberek informáltsági, képzettségi és intelligencia szintjétől. Tudjuk azt is, hogy az előző mondatban megfogalmazott egyéni és társadalmi szint jelentősen eltérhet egymástól, ennek ellenére elválaszthatatlanul és együttesen mozgatják a migráció rugóit. Nem szabad, hogy válaszainkban a vándorlás legyen meghatározó trend. Az információs társadalom létrehozásának módja és tempója dönti el, hogy a következő húsz évben az unió perifériáján fogunk vegetálni, vagy fejlődésének centrumához csatlakozhatunk. Az információ helybe szállítása, amely szintén logisztikai folyamatként értelmezhető segíthet a reális helyzetértékelésben és egyes – mesterségesen gerjesztett – áramlási folyamatok csillapításában. A tudásalapú gazdaság létrehozásában kellene olyan "hozzmányt" produkálni, hogy nyilvánvaló legyen, tudunk valamit, amire nemcsak nekünk van szükségünk az előre meneküléshez, hanem másoknak is, de ezt helyben is művelhetjük.

Ez a fajta szellemi tőke, amelyből hiány van társadalmi eredetű. Mit jelent a társadalmi eredet? A mai értékrendszerben még mindig idegen test az innováció és az újat létrehozó kreatív ember. Ezért fontos egy elméleti modell létrehozása, amely egyrészt azt fogalmazza meg, hogy mi a szellemi tőke, honnan ered, hol és hogyan keletkezik, milyen feltételek között áll nagy számban és magas minőségben folyamatosan rendelkezésre. Másrészt azt, hogy milyen forrásokból, milyen jellegű és mekkora beruházást kell eszközölni. És a beruházás milyen tempóban és hatékonysággal térül meg, mikor, mekkora profitot hozhat. (Vajda 1999)

Hogyan lehet ezeket a gondolatokat értelmezni? A képzés során jelentős anyagi és nem anyagi áldozatot vállal az állam, a tanuló és hozzátartozói is. Kik lesznek ennek a haszonélvezői? Azonosak-e az áldozatot hozókkal vagy valamilyen áramlási folyamat eltéríti? A tapasztalatok egyértelműen rávilágítanak bizonyos türelmetlenségre a befektetés megtérülése időtávját illetően. A tudás logisztikája viszont az agyelszívással nem azonosítható.

A legtöbb szakma fejlődik, változnak a technikai feltételek. A továbbképzések, tréningek tehát elengedhetetlenek, ha valaki meg akar felelni az elvárásoknak. Az állam előírhatja, és többnyire elő is írja, hogy mely szakmákban milyen időközönként kell továbbképezni magunkat. Egy pedagógus – 50 éves koráig – hétévente meghatározott óraszámot köteles teljesíteni, ezt persze legtöbbször az állam támogatja. De kötelező a továbbképzés 2000-től az egészségügy dolgozóinak is. A munkáltatók igyekeznek úgy teljesíteni ezeket a követelményeket, hogy ne kerüljön sokba, vagyis minél kevesebbet vegyen el a munkaidőből. Ez esetenként az eredeti szándékkal ellentétes is lehet. Ezért népszerűek ma már a távoktatással, e-learning-gel kombinált programok. Viszont az oktatással foglalkozó cégek azt vallják, hogy önmagában ezek nem elegendőek, szükségesek a hagyományos, személyes jelenlét, kontaktuson alapuló tanfolyamok is. Elvárják a cégek a tanulást (n.sz. 2005)

KÖVETKEZTETÉSEK

A fizikai áramlásokat (emberek) nem szabad teljes egészében a hordozott ismeret, tudás áramlásával azonosítani.

Ennek okai:

A vándorlásnak meghatározott egyéni és társadalmi okai és következményei vannak, amelyek gyakran szociális indíttatásúak.

A tömeges vándorlásnak a kibocsátó és befogadó közösségre gyakorolt hatása nem minden esetben lokális jellegű, a gazdaság és a társadalom egészére kihat.

Jellegzetes szociológiai téma az eredeti ott lakó vagy "öslakosság" és a bevándorlók közötti, nem ritkán konfliktusos viszony, logisztikai értelemben is értelmezni kell a kilöködés jelenséget.

A jelentősebb vándorlás elkerülhetetlenül érinti a helyi, de az egész társadalom működését is (pl.: az elvándorlásban, különösen az elmaradt területeken, többnyire a magasabb képzettségű fiatalok vesznek részt, ami gyorsíthatja az elhagyott település hanyatlását), ezzel más áruforgalmi-logisztikai folyamatokat is lényegesen módosít.

Megjelennek viszont új típusú logisztikai folyamatok is, mint az ingázás, amikor az aktív kereső más településen van munkaviszonyban, mint ahol él, sőt a nemzetközi vándorlás, ami az országhatárt átlépő lakóhelyváltozással jár. Érdekes ennek időtávját is vizsgálni, hiszen lehet ideiglenes és állandó. Az utóbbi időszakban erősen megnőtt a nemzetközi vándorlás világszerte, különösen a fejlett országok irányába, viszont az erről szóló adatok nem mindig megbízhatók.

Jól illusztrálja a helyzetet az is, hogy évről évre fogy Szeged népessége. A fogyás okai: a születésszám csökkenése; évente több százan költöznek ki a környező településekre. A várost elhagyók két nagy csoportba sorolhatók. Az egyik, akik azért költöznek, mert sok pénzük van és így elmenekülnek a városi forgalom elől, valamint olcsóbb telken impozáns házat építhetnek. A másik csoport tagjainak pedig kevés a pénzük, és a kiköltözéssel próbálják családi költségvetésüket egyensúlyba hozni. Ez a megyeszékhelynek nem nagy veszteség, így nincs miért és persze eszközük sincs, hogy ezt a migrációt megakadályozzák. Viszont mindez a környező falvak számára jelentős bevételt jelent.

Tipikus példája régióinkban az alábbi: azokba a községekbe, amelyek közel fekszenek Szegedhez vagy Hódmezővásárhelyhez (Deszk, Algyő), inkább csak a tehetősebbek (orvosok, mérnökök) költöznek, mivel drágábbak a telkek, mint a többi községben. A távolabb eső helyekre – mint pl. Sándorfalva, Bordány, Szatymaz, Röske, Domaszék vagy Újszentiván – inkább a szegényebb családok költöznek. Persze ezeken a településeken nemcsak szegediek, hanem a határhoz való közelségük miatt külföldiek is érkeznek. (B. Papp 2005)

Ennek okai között találjuk a ma már jelentős illegális bevándorlást a szegény országokból a fejlett országokba, a hiányosan ellenőrzött és védett "zöldhatár"-on keresztül. A liberalizáció jelentős turistaforgalmat generált, hiszen statisztikai adatlapok kitöltése és egyéb szigorú szabályok nélküli határátlépés a mindennapok gyakorlata.

Hipotézisként fogalmaztam meg, hogy egyes logisztikai folyamatoknak vannak társadalom- és gazdaságszociológiai indítékai. A migráció azonban nem jelent feltétlenül tudástraszportot alátámasztottnak tűnik. Minden esetben kirajzolódik egy kép az egyén részéről, elvárásairól és a megvalósulás során hozzákapcsolódik egy fizikai és formális logisztikai áramlás, amely nagyon összetett, a komplexitás irányába túllép a klasszikus logisztika terminológiáján.

IRODALOMJEGYZÉK

- B. Papp László (2005): Falvakba költöző szegediek, Népszabadság, 2005. febr. 23. p. 11.
- n.sz.(2005): Elvárják a cégek a tanulást, Metro, 2005. febr. 22. p. 5.
- Pethő András (2006): A hanaskogi vegyesboltban véget ért a svéd álom, <http://www.origo.hu/itthon/20061121ahanaskogi.html?pldx=1> 2006. november 21.
- Vajda Ágnes (1999): Szellemi tőke, innovációs park, Népszabadság, 1999. dec. 17. p. 12.
- Vámosi Zoltán (2001): Szociológia, LSI OK, Bp, 48-54. p.